

Det er man da også klar over, således som det fremgår nærmere på side 6, hvor nationalindkomsten »at factor cost« efter den funktionelle fordeling er sat overfor dels nationalproduktet »at factor cost« d. v. s. de enkelte erhvervs bidrag og dels nationaludgiften (»at factor cost«) d. v. s. en fordeling på konsum og investering, der dog selvsagt må gives i markedspriser. For at få talmæssig overensstemmelse mellem nationalindkomsten »at factor cost« og nationaludgiften har man derfor fra fordelingen på konsum og investering måttet fradrage de indirekte skatter plus subventioner, hvorved man kommer ned fra markedsprisen til kostprisen.

I appendix III er anført beregninger over nationalindkomsten (i faste priser). Dette har foranlediget, at man nærmere har diskuteret, hvorledes sådanne omregninger bør og kan foretages. Der peges på, at man kan vælge to hovedfremgangsmåder. 1) Man kan prøve at deflatere »national expenditure« på dens forskellige undergrupper: konsum, indenlandsk investering og udførselsoverskud m. v. 2) Man kan prøve ved forskellige produktionsindeks m. v. at beregne nationalindkomsten indenfor de enkelte erhverv udtrykt i mængde. Det betones, at de således skitserede beregningsmetoder ikke kan føre til samme resultat. Det skal bemærkes, at Det statistiske Departement har anvendt begge fremgangsmåder.

Ved Valget af deflateringsfremgangsmåden omtales specielt en omregning af udførselsoverskuddet til »faste priser«. Det foreslås; at når udførselsoverskuddet er positivt, bør deflateringen ske ved hjælp af eksportpristallet, medens importpristallet bør anvendes, hvis udførselsoverskuddet er negativt. Denne metode er anvendt af Det statistiske Departement. En vigtig ting, som ikke direkte behandles, er spørgsmålet om deflateringen af de indirekte afgifter. Når dette ikke er omtalt, skyldes det dog nok følgende: Hvis man ved deflateringen anvender begge de foran anførte omregningsmåder, kommer man for så vidt uden om problemet, fordi deflateringen af nationalindkomsten til kostpris vel bør foretages over erhvervene, d. v. s. efter metode 2), medens deflateringen af nationalindkom-

sten til markedspris bør ske over konsum og investering, d. v. s. metode 1).

Den forskel, der fremkommer mellem de to deflaterede tal, er dels udtryk for, at de indirekte afgifter kun indgår i markedsprisberegningen, dels udtryk for, at der iøvrigt ikke skal være overensstemmelse, fordi beregningsmetoderne er vidt forskellige.

Der er et andet omregningsproblem, der også bør nævnes, nemlig en omregning af de enkelte landes nationalindkomster til samme møntenhed f. eks. dollars. Man har ikke forsøgt en sådan omregning, idet man har været klar over, at vekselkurserne ikke kunne benyttes ved omregningen. Man trøster sig med, at i mange tilfælde vil en omregning slet ikke være nødvendig, idet det er forholdet mellem de enkelte bestanddele af nationalindkomsten, der har interesse. F. eks. en sammenligning fra land til land af konsumandelen eller opsparingskvoten o. s. v.

Sluttelig skal det nævnes, at der i appendixet også er anført en bibliografi, der dog langt fra er udtømmende. Det kan i denne forbindelse formentlig være af interesse at oplyse, at organisationen »The International Association for Research in Income and Wealth« er ved at udarbejde en meget fuldstændig bibliografi for hvert af de deltagende lande fra 1937 og fremover.

Kjeld Bjerke.

Paul Samuelson. Economics. An Introductory Analysis. Mc Graw-Hill Book Co. New York. 1948. 622 s. \$ 4.50.

Med ca. et års mellemrum har professor Paul Samuelson udgivet to bøger, hvoraf den første »Foundations of Economic Analysis« er noget af det mest matematisk-abstrakte og vanskeligt tilgængelige, der endnu er offentliggjort, mens hans nye bog »Economics. An Introductory Analysis« er en letlæselig lærebog i den elementære nationalekonomi. Da titlerne ligger nær op ad hinanden, må man passe paa at opgive nøjagtig titel, hvis man bestiller en af dem hos boghandleren. Det var jo ikke så rart, hvis man fik den forkerte.

De fleste lærebøger er temmelig ensartede og indeholder det samme med lidt forskellige ord. For Paul Samuelson er det derimod vir-

Det er man da også klar over, således som det fremgår nærmere på side 6, hvor nationalindkomsten »at factor cost« efter den funktionelle fordeling er sat overfor dels nationalproduktet »at factor cost« d. v. s. de enkelte erhvervs bidrag og dels nationaludgiften (»at factor cost«) d. v. s. en fordeling på konsum og investering, der dog selvsagt må gives i markedspriser. For at få talmæssig overensstemmelse mellem nationalindkomsten »at factor cost« og nationaludgiften har man derfor fra fordelingen på konsum og investering måttet fradrage de indirekte skatter plus subventioner, hvorved man kommer ned fra markedsprisen til kostprisen.

I appendix III er anført beregninger over nationalindkomsten (i faste priser). Dette har foranlediget, at man nærmere har diskuteret, hvorledes sådanne omregninger bør og kan foretages. Der peges på, at man kan vælge to hovedfremgangsmåder. 1) Man kan prøve at deflatere »national expenditure« på dens forskellige undergrupper: konsum, indenlandsk investering og udførselsoverskud m. v. 2) Man kan prøve ved forskellige produktionsindeks m. v. at beregne nationalindkomsten indenfor de enkelte erhverv udtrykt i mængde. Det betones, at de således skitserede beregningsmetoder ikke kan føre til samme resultat. Det skal bemærkes, at Det statistiske Departement har anvendt begge fremgangsmåder.

Ved Valget af deflateringsfremgangsmåden omtales specielt en omregning af udførselsoverskuddet til »faste priser«. Det foreslås; at når udførselsoverskuddet er positivt, bør deflateringen ske ved hjælp af eksportpristallet, medens importpristallet bør anvendes, hvis udførselsoverskuddet er negativt. Denne metode er anvendt af Det statistiske Departement. En vigtig ting, som ikke direkte behandles, er spørgsmålet om deflateringen af de indirekte afgifter. Når dette ikke er omtalt, skyldes det dog nok følgende: Hvis man ved deflateringen anvender begge de foran anførte omregningsmåder, kommer man for så vidt uden om problemet, fordi deflateringen af nationalindkomsten til kostpris vel bør foretages over erhvervene, d. v. s. efter metode 2), medens deflateringen af nationalindkom-

sten til markedspris bør ske over konsum og investering, d. v. s. metode 1).

Den forskel, der fremkommer mellem de to deflaterede tal, er dels udtryk for, at de indirekte afgifter kun indgår i markedsprisberegningen, dels udtryk for, at der iøvrigt ikke skal være overensstemmelse, fordi beregningsmetoderne er vidt forskellige.

Der er et andet omregningsproblem, der også bør nævnes, nemlig en omregning af de enkelte landes nationalindkomster til samme møntenhed f. eks. dollars. Man har ikke forsøgt en sådan omregning, idet man har været klar over, at vekselkurserne ikke kunne benyttes ved omregningen. Man trøster sig med, at i mange tilfælde vil en omregning slet ikke være nødvendig, idet det er forholdet mellem de enkelte bestanddele af nationalindkomsten, der har interesse. F. eks. en sammenligning fra land til land af konsumandelen eller opsparingskvoten o. s. v.

Sluttelig skal det nævnes, at der i appendixet også er anført en bibliografi, der dog langt fra er udtømmende. Det kan i denne forbindelse formentlig være af interesse at oplyse, at organisationen »The International Association for Research in Income and Wealth« er ved at udarbejde en meget fuldstændig bibliografi for hvert af de deltagende lande fra 1937 og fremover.

Kjeld Bjerke.

Paul Samuelson. Economics. An Introductory Analysis. Mc Graw-Hill Book Co. New York. 1948. 622 s. \$ 4.50.

Med ca. et års mellemrum har professor Paul Samuelson udgivet to bøger, hvoraf den første »Foundations of Economic Analysis« er noget af det mest matematisk-abstrakte og vanskeligt tilgængelige, der endnu er offentliggjort, mens hans nye bog »Economics. An Introductory Analysis« er en letlæselig lærebog i den elementære nationalekonomi. Da titlerne ligger nær op ad hinanden, må man passe paa at opgive nøjagtig titel, hvis man bestiller en af dem hos boghandleren. Det var jo ikke så rart, hvis man fik den forkerte.

De fleste lærebøger er temmelig ensartede og indeholder det samme med lidt forskellige ord. For Paul Samuelson er det derimod vir-

kelig lykkedes at skabe en ret særpræget bog. Ja, i sin iver for at skille sig ud fra andre lærebøger, bytter han helt om på den sædvanlige inddeling, således at sådanne ting som efterspørgsel og udbud, som man normalt tager i begyndelsen, sættes om til sidst.

Iøvrigt er bogen inddelt i 3 hovedafsnit. Det første, *Basic Economic Concepts and National Income*, giver med nationalindkomsten som det centrale punkt en institutionalistisk gennemgang af det amerikanske samfunds økonomiske struktur. Navnlig gives der en meget detaljeret beskrivelse af statsmagtens betydning for det økonomiske liv, herunder også en gennemgang af de forskellige slags skatter. Endvidere en oversigt over arbejdsbevægelsen og dens problemer, sociallovgivning o. s. v., kort sagt, hvad vi herhjemme ville rubricere under betegnelsen: samfundsbeskrivelse.

Andel del om »*Determination of National Income and its Fluctuations*« giver dels en almindelig beskrivelse af det amerikanske bank- og pengevæsen, og dels en keynesisk præget fremstilling af teorierne for opsparing, investering og nationalindkomst, og derefter en skildring af konjunkturbevægelserne og visse konjunkturteorier samt et afsnit om international handel.

Selvom dispositionen i de to første dele undertiden vakler noget, og kapitlerne er anbragt i en anden rækkefølge, end de fleste lærere vil vælge ved undervisningen, fremtræder de dog som helheder. Derimod er det vanskeligt at se helheden i 3. del. Først kommer nogle ret traditionelle kapitler om den almindelige prisdannelse, dernæst følger endnu et kapitel om international handel og et specielt om told. Det næstsidste kapitel handler om spekulation og risiko, og det sidste hedder »*Social Movements and Economic Welfare*«. Heri gives dels en kort oversigt over fascismen og kommunismen, som for det første er almenkendt, og for det andet ikke har meget med emnet at gøre, og dels sluttes der af med en kort diskussion af den økonomiske teoris anvendelse på et socialistisk samfund.

Bogen er præget af, at forfatteren selv er meget interesseret i de problemer, han behandler. Således er han meget optaget af

sociale problemer og af indkomstfordelingen i det hele taget. Han forkaster den klassiske inddeling og foreslår i stedet tredelingen: 1. renteindkomster, 2. residualindkomster og 3. løn. Også grænseproduktivitetsteorien får en ilde medfart hos Samuelson.

Selvom de fleste af de emner, der omtales får en ret traditionel behandling, benytter Samuelson dog ofte anledningen til en kritik af, hvad man siden Keynes plejer at kalde den klassiske teori. Meget af det kan man måske være enig med ham i, men undertiden synes kritikken dog at være for streng. Således synes jeg, at han er lidt for hård ved begrebet pengenes cirkulationshastighed, som han ikke tillægger nogen betydning: »So much for the definition of the velocity of money What good does it do us to have introduced the concept? The older economists, who were good quantity theorists through thick and thin, thought it did lots of good. Today, those of their ranks who are still alive are not so sure; and the new generation of economists tends to believe that the concept of velocity is not very useful and that in most circumstances of boom and depression, it may do more harm than good.«

Da der iøvrigt ikke er nogen tvivl om, at Samuelson har skrevet en fremragende lærebog og givet en god behandling af langt de fleste emner, skal jeg nøjes med at nævne de steder, hvor behandlingen efter min mening ikke er tilfredsstillende. For det første får man næsten ingen renteteori, og navnlig bliver den ikke forbundet med investeringsteorien, hvorved renteteorien kommer til at stå som en lidt primitiv og formel teori uden forbindelse med det øvrige. Behandlingen af den internationale handel er heller ikke helt tilfredsstillende. Det er allerede nævnt, at den er spredt i kapitler i forskellige dele af bogen, og dertil kommer, at et så væsentligt emne som bestemmelsen af valutakurserne er sat som appendix. Der gives kun en meget kortfattet omtale af internationale kapitalbevægelser, og der er næsten ingen omtale af vanskelighederne ved at holde faste valutakurser under frie forhold og af nutidens besværligheder for den internationale handel — men disse problemer mærker man åbenbart ikke i U. S. A.! International Monetary

Fund omtales, men der står intet om de vanskeligheder, den har at arbejde med, og om chancerne for at den kan opfylde sit formål. Afsnittet om konjunkturbevægelserne er ret kortfattet, og de konjunkturteorier, der føres frem til analyse, er ret tilfældigt valgt. I afsnittet om finanspolitikken kommer Paul Samuelson ind på det afgørende problem, om man gennem en ekspansiv politik kan få fuld beskæftigelse og dog undgå inflation. Men han gaar uden om problemet ved at nøjes med at stille spørgsmålet uden at forsøge en nøjere drøftelse af emnet. Fremstillingen af fordelene ved international handel må kunne gøres simplere og lettere forståeligt — iøvrigt det eneste punkt, hvor man kan gøre den indvending.

Disse indvendinger er dog kun detaljer og kan ikke bortviske helhedsindtrykket af en så fortrinlig og letfattelig behandling af de vigtigste økonomiske emner, at læseren virkelig må have fået et overblik over de økonomiske problemer og ikke blot den halvfordøjede lærdom, som Samuelson selv håner så foragteligt. Det er en stor fordel ved bogen, at den i det store og hele behandler de emner, der er aktuelle i dag. Den svæver ikke i abstraktionens kolde luftlag, men henter stadig illustrerende eksempler fra det praktiske liv. F. eks. henviser forfatteren flere gange til de farvestrålende helsidesannoncer i amerikanske ugeblade og tidsskrifter, som ofte danner grundlaget for den almindelige danskers opfattelse af dagliglivet i Amerika. I det hele taget er illustrationerne simple og letfattelige. Brugen af kurver er indskrænket til det mindst mulige, og matematik er helt undgået.

Ofte tager Samuelson sit udgangspunkt i den almindelige avislæseres syn på tingene. Trods en vis sympati for denne kategori af mennesker, advarer han dog stærkt mod ligefremme, men forhastede slutninger, og navnlig understreger han flere gange, at man ikke uden videre kan slutte, at hvad der gælder for den enkelte, også gælder for hele samfundet.

Men det er Amerika i dag, han behandler. Derved bliver meget af stoffet specielt amerikansk, og navnlig den detaljerede gennemgang af institutionelle forhold i U. S. A. har knapt så megen interesse herhjemme.

Selvom Samuelson er amerikaner, har han dog en mere sund og kritisk indstilling, end man finder hos de fleste af hans landsmænd. Han begrundet nøje, hvorfor staten må spille en voksende rolle i det økonomiske liv. Han er heller ikke bange for at kritisere den amerikanske økonomiske politik, f. eks. angriber han Amerikas høje tarifer og er i det hele taget en modstander af told. Han betoner gentagne gange, at U. S. A. må påtage sig sit ansvar som verdens ledende land og ikke føre en snæver nationalistisk politik, men tage hensyn til andre lande. Således er han kritisk over for, at U. S. A. skulle søge at opnå eksportoverskud i fremtiden. Også Export-import banken og andre amerikanske institutioner bliver kritiseret.

Som man kan vente, er Samuelson kritisk indstillet over for monopoler, men det er ikke mindst arbejdernes faglige monopolpolitik, som han gør nar af. I det hele taget gælder det, at fremstillingen er ret subjektiv, og forfatterens personlige meninger skinner ofte tydeligt igennem.

Bogen er ikke skrevet i den sædvanlige, lidt højtidelige lærebogsstil, men i et jævnt og dagligdags sprog. Det er et sprog, som også den almindelige læser uden forbundskaber kan forstå. Forfatteren har gjort alt, hvad han kunne for at gøre bogen interessant og morsom. Og det lykkes ofte. I stedet for at analysere en imaginær virksomhed med tænkte omkostningskurver, lader Samuelson ganske simpelt læseren starte en fabrik og begynde at producere tandpasta. »Let us suppose that you decide to start a business to produce tooth paste. You may have hit upon a good preparation in your chemistry class, or you may simply have looked up an old formula in the Encyclopaedia Britannica or the U. S. Pharmacopoeia. To be a single proprietor you need not get anybody's permission; you simply wake up one morning and say »Today, I am in business!« And you are.« Derefter følger vi fabrikken i dens videre skæbne, og fremgangen er så stærk, at læseren efterhånden begynder at få tillid til sine egne evner som forretningsleder. Definitionen på en monopolist er heller ikke kedelig: »A monopolist is not a fat, greedy man with a big moustache and cigar who

goes around violating the law. If he were, we could put him in jail. He is anyone important enough to affect the prices of the things that he sells and buys.» Arbejderproblemerne fremstilles på den måde, at vi tager tømrer John Kennedy, som er medlem af A. F. L., og lader ham fortælle; derefter gives ordet til automobilarbejder Shelby White, der er tilsluttet C. I. O., og han fremsætter sit syn på sagen o. s. v. Selv i de små detaljer er Samuelson i kontakt med dagliglivet; man kan ikke lade være at trække på smilebåndet, når en regning på varer fra Sears, Roebuck & Co. lyder på \$ 2.99. (Havde det været i Danmark, havde regningen været fra Daells Varehus eller Buldog og lydt på kr. 2.98).

Selvom bogen er morsom, skinner dog ofte en vis ophøjet, akademisk selvgladhed for stærkt igennem, og undertiden er han lidt anstrengt morsom. Man får unægtelig på fornemmelsen, at visse afsnit kun er taget med for at virke morsomme, f. eks. grænsenytteteorien. Og måske er det trods alt ingen tilfældighed, at netop solpletteorien er trukket frem blandt konjunkturteoriene. For den giver Samuelson lejlighed til at boltre sig: »Not infrequently an amateur economist, often a scientist in some other field, will argue that sunspots, which have an average periodicity of some 11 to 13 years, have important effects upon the weather. This affects crops. Good crops cause low incomes and bad business. Or else it is the other way around, and good crops are supposed to mean prosperity. The sunspot theorists cannot always make up their mind just which. In other versions, it is said that sunspots affect the intensity of solar radiation. Everyone knows that vitamin D depends on sunshine, and that people near the North Pole become despondent during the long winter nights. Hence, sunspots affect business by affecting pessimism, optimism or health in general. One ingenious writer, dropping sunspots because they did not give an 8-year cycle, set forth the belief that whenever the planet Venus came between the sun and the earth, this caused magnetic absorptions and a 8-year business cycle.»

Samuelson er som et glad 3-års barn, der opstiller sine teorier lige som korthuse og

bagefter synes, at det er vældig morsomt at få det hele til at styrte sammen igen.

Men i alle tilfælde er dette den bedst skrevne og mest fængslende lærebog, jeg nogensinde har læst. Hvis bogen fik et kulørt omslag og i stedet blev kaldt »Nationaløkonomi for Millioner« ville den have alle chancer for at blive best-seller over det meste af verden.

Bjarke Fog.

A. C. Pigou: The Veil of Money. Macmillan & Co., London 1949. 150 sider. Pris: 8/6 sh.

Bogen er inddelt i to hovedafsnit. I første afsnit behandles pengebegrebet, begrebet inflation, prissystemets funktioner (to korte, men meget læseværdige kapitler), pengenes betydning som medium for investering og opsparing, penge og kredit, samt priseniveauproblemet. I andet afsnit, der har titelen: Money Income, behandler forf. i hovedsagen pengestrømme, såsom indkomst, investering, opsparing, lønsatser samt i nogle tilfælde disse størrelses relation til mængden af betalingsmidler og til rentefoden.

Meget få læsere vil føle sig beriget af denne bog, jeg kan godt bekende, at jeg fortryder de 10 kr., jeg har givet ud til den. Første del er ret banal, og den faguddannede økonom får i hvert fald intet nyt at vide. Pigou synes ganske vist selv at mene, at 2det kapitel: The meaning of inflation er temmelig originalt, men der er næppe nogen økonom på disse breddegrader, som vil føle sig chokeret deraf. På en noget besværlig måde siger forf., at han vil måle inflationen — ikke ved mængden af betalingsmidler eller ved priserne, men ved gennemsnitsprisen på, hvad han kalder productive agents, og efter at han har diskuteret vanskelighederne ved at forbinde nogen mening med et sådant gennemsnit, ender han med at definere inflation ved indkomststigning under forudsætning af uforandret befolkningsstørrelse og indretning af produktionen. Da en sådan forudsætning aldrig er tilstede i praksis, er man således afskåret fra nogensinde at måle inflationsgraden, og det er vel derfor ikke uberettiget at spørge, hvad man egentlig skal med en sådan definition; når man giver en ting et